

LBRIS

We know
books

Helena Ioanid

LAGOS

*Portretul unui necunoscut din semiprofil
într-un secol confuz*

Scrisul Românesc
Fundatia – Editura

Lajos

Portretul unui necunoscut din semiprofil într-un secol confuz

Scriam undeva – în Cartea mamei: copiii nu-și cunosc părinții. Acum, când vreau să scriu despre Lajos, trebuie să mai adaug că – de multe ori, de prea multe ori – nici părinții nu-și cunosc copiii. Deși ei au avantajul că îi știu din pruncie. Asistă cu emoție la cum fac primii pași, la bucuria și spaima lor de a sta în picioare. La cum rostesc primele silabe, primele cuvinte pe care numai ei, părinții, le înțeleg. Le observă cele dintâi viclenii – încă inocente. Drăgălașe jocuri ale firii. Urmăresc – cum crește lujerul. Cum înmugurește – cum înflorește viața. Cum apar problemele... Care uneori par sau sunt de nedepășit. Chiar catastrofale... Într-un fel, părinții sunt niște analiști fără preget ai prezentului copiilor lor. Ba chiar, niște futurologi. Nu totdeauna spre binele lor... Adică al copiilor.

Sigur – copiii au avantajul timpului. De cele mai multe ori. Mai exact – al retrospectivei. Dinspre alte orizonturi. În schimb, părinții își pot urmări copiii – de

la bun început – cu ochiul adultului. Care a învățat să vadă... Cu experiența lui – bună, rea. Cu viața într-un fel – de-acum trăită. Jocul generațiilor.

Și totuși Lajos nu m-a cunoscut. Și nici eu pe el.

Iar acum, când vreau să scriu – nu despre viața lui, nici despre firea lui secretă –, ci despre semnele mele de întrebare – acum îmi dau seama de golul din coșul în care s-au adunat firimiturile. Amintirile. Acum, când el nu mai este. Cu toate acestea –, îi socotesc destinul exemplar. Chiar reverberant – în anonimatul lui. Pentru soarta milioaneilor și miliardelor de bărbați și femei. Din secolul al douăzecilea. Este vorba de marea tăcută... a umanității. Prisma prin care încerc să-l zăresc – este dublă.

În primul rând, îl văd – în unicitatea lui. Ca pe orice ființă omenească – cu zestrea lui biologică. A venit pe lume gol-goluț. Ca orice om. Și totuși bogat. Lajos s-a născut chiar foarte înzestrat. Îmi vine să spun – ca orice alt om. De altfel – azi e dovedit genetic că, în afara celor grav tarați biologic –, fiecare om este de fapt o comoară. De însușiri native. Personale. Cu un număr infinit de accente – adică dominante. Însușiri care inițial – sunt pe cât de reale, pe atât de secrete. Toate. E nevoie de imensa și complicata mașinărie socială care să le scoată la iveală. De complicitatea mediului mic și mare. Sau de un imens efort personal, împletit cu neprevăzutul. Cu extraordinarul șanselor.

Tocmai din această cauză am mari reticențe când se spune despre un om că „e un prost” sau că este „un nimeni”. Cu atât sunt mai reticentă să spun asta eu însămi. Deși, într-un fel, mai toți suntem proști – neștiutori, oameni-păpădii. Viața zboară – și nu prea știm încotro – și de ce. De câte ori nu ne apropiem de

oglină în care ne recunoaștem în cifra-necifră care este zero? Și care nu se deosebește de un alt zero... În primul rând, din cauza unor presiuni – cosmice. Care ne apasă – chiar atunci când visăm la stele. Raporturile noastre cu infinitul ne copleșesc. Noroc că infinitul este făcut și el din (infinite) finite. Suntem prinși în strânsori existențiale. Cotidiene. În limitările noastre familiale. Putem să le numim – firești. Aproape naturale. Care toate sunt completate și uneori corectate – mai mult sau mai puțin – de obicei mai puțin – de starea noastră socială. Ca persoane singulare. Dar și de complementaritatea noastră socială – cumva mereu – organizată. De felul cum ne raportăm unii la alții ca indivizi. Și ca grup social.

Suntem limitați, dar și deosebiți. Cu toată limitarea noastră. De unde imensa, infinita varietate a speciei umane. Ne salvăm prin complementaritate. Ca bogăție socială, suntem – putem deveni „cineva“. Nativ – prin unicitatea noastră. Nu ne naștem egali – cum credea Rousseau și nu numai el –, dar nici inegali. Căci în natură nu există așa ceva... Suntem în schimb – unici. Deci deosebiți. Oricine poate fi înlocuit de altcineva –, dar ca individ – de fapt de nimeni. Cu alte cuvinte – nu suntem interșanjabili. Egalitatea-inegalitatea (șanselor) e o altă problemă. Un vis, prin excelență, social. Egalitatea este rațiunea și inima democrației. Spre care facem pași mici, mici, mici de tot. De care ne este frică. Adică – societăților moderne le este frică. Pentru că democrația – este o totalitate atotcuprinzătoare. Esența marii revoluții istorice. Prin care vom depăși lungul drum al primitivismului – în trepte. Capitalismul fiind prima haltă. O societate care indică – indică doar –

răsucirea istoriei într-o cu totul altă direcție. Prin umanizarea atotcuprinzătoare a speciei umane.

Nevoia aceasta este încă resimțită de unele comunități primitive – care migrează – nu numai în căutarea altor spații pentru supraviețuire. Dar și a unui „pământ în care nu domnesc nici răul, nici moartea“. Simțind pe pielea lor – propriile limitări majore. Biologice, dar și de organizare a comunității. Moartea fiind cea mai uluitoare și neînțeleasă limită – care pune capăt... până și răului. E o filosofie practică a căutărilor umane.

Iată motive suficiente pentru care orice aroganță, orice hipertrofiere a „eului“ – chiar și atunci când e vorba de genii – este, în ultimă instanță, cel puțin ridicolă! Ridicole (și grav dăunătoare) sunt – în general, dar mai ales astăzi – marile și micile școli „elitiste“. Care nu au simțul istoriei. Al istoricității. Al proporțiilor. Al timpului și timpurilor. Care nu știu să se așeze în spațiul unei vieți omenești. Care disprețuiesc, jignesc „țăranul“, „clasele de jos“, umilesc „analfabetul“, omul de pe stradă, anumite rase, femeile. Restul! Pe toți cei care sunt „altfel“ decât ei. Pe cei care trăiesc de pe o zi pe alta. Aleargă – își cheltuiesc viața pentru o bucată de pâine. O cană de apă. Îi disprețuiesc pe cei excluși. Paradoxal – pe cei mulți... Cei din care-i făcută lumea. Omenirea. Tocmai astăzi – cum spuneam – când posibilitățile apropierea de egalizarea șanselor sunt mai reale decât oricând. Posibilități prost exploatate. Pentru unii înspăimântătoare. Deoarece s-ar putea renunța la grila socială și la... prejudecățile trecutului. Îl ascult pe Vico – marele campion al istoricității – cum atrage atenția contemporanilor săi asupra drumului parcurs de oameni, de-a lungul a mii și mii de ani, împreună. În diferite etape. Asupra felului în care rătăceam cu toții

– noi, europenii – prin uriașele păduri ale continentului... Ca să nu mai vorbim de frumosul raționalism istoric a lui Tucidide – întemeiat pe fapte ale istoriei – ale vieții.

Primitivismul elitismului contemporan – oricât de rafinat ar părea – vine din eludarea istoriei, a devenirii societății. Societate care, datorită subdezvoltării, este – de la începuturi și până acum – cea mai mare risipitoare, comițând cea mai extraordinară – cea mai incalculabilă risipă umană. Sfidând datele biologiei, și ele achiziționate istoric. Posibilitățile umane. Viețile posibile ale oamenilor. Pentru că fiecare om este un mănunchi de posibilități, de cele mai multe ori nici măcar scoase la iveală – conștientizate. Lăsate să se piardă pentru totdeauna. Povestea pare inevitabilă. Până la un moment dat... Iar excepțiile răsunătoare – legenda soldatului care poartă în raniță bastonul de mareșal – nu schimbă regula. Chiar dacă orice regulă încălcată pare să confirme regula –, dar, cum spune fizicianul de excepție Stephen Hawking – de fapt, asta indică o altă tendință. O nouă direcție. Arătând că se poate și altfel...

Și acesta ar fi al doilea unghi de vedere. Limitarea noastră dinspre societate. Dinspre momentul istoric în care „am picat“.

Limitarea pe care ne-o impune mediul. Familial. Profesional. Întâmplările. Cele care, nu știi de ce, sunt și ele limitative de cele mai multe ori. Pentru că oamenii trăiesc, în primul rând, în real(itate) și nu în posibil(itate). Astfel – drama, dacă nu tragedia lor este prefigurată din start. Unii își dau seama de handicapul în care este înscris destinul lor – alții – cei mai mulți – au fost și sunt împăcați. Resemnați. Unii trăiesc într-o revoltă continuă, constitutivă. Cei mai mulți – trăiesc într-un